

Elnökségi ülés
anyagához

T á j é k o z t a t ó

az Elnökség júniusi ülésére.

Az elmúlt hónap jelentősebb eseményei az Akadémia életében:

Az Elnökség által elfogadott munkatervben a júniusi ülésnapirendjén szerepelt "Beszámoló az 1957. évi I. félévi könyvkiadásról" Alexits György KFB. titkár külföldi tartózkodása miatt nem készült el.

Hosszas tárgyalások után végre lezárultak az 1957. évi költségvetési tárgyalások, amelyet a Gazdasági Bizottság 120 millió Ft-ban hagyott jóvá. Az elmúlt esztendő előirányzata 114 millió Ft volt, ebből 109 milliót használtunk fel az 1956. évi szintnek megfelelő összeg 1957. évre 131.1 millió Ft lett volna. A takarékosági intézkedések figyelembevételével 1957. évre 129.5 millió Ft-os előirányzatot készítettünk. Ezt az összeget a pénzügyminisztérium 112.2 millió Ft-ra akarta csökkenteni és ezen belül 15 %-os, azaz 279 ~~forint~~ jelentős létszámcsoökkentés végrehajtását is kívánta. A tárgyalás eredményeképpen kialakult 120 milliós előirányzat 9.5 millió csökkentést jelent, amely részletesen a következő tételeknél jelentkezik.

Uj tudományos fokozatok számának csökkentése.	1,6	millió Ft
Ösztöndíjak	0,3	"
Kutató intézeteknél	2,5	"
Céltámogatásoknál	2,1	"
Könyvtár /beszerzések/	0,3	"
Egyéb címeknél /Jóléti, Hiv. stb./	0,9	"
Nem érdemi csökkentés		"
<u>/II. Szovj. szla. gk. vez. tulóra, felújít. stb./ . . . . .</u>	<u>2,8</u>	<u>"</u>
Összesen csökkentés	10,5	"
Emelés benzin és valuta ár miatt	1,0	"
<u>Netto csökkentés . . . . .</u>	<u>9,5</u>	<u>"</u>

E csökkentés mellett is jelentős eredménynek könyvelhető el, hogy

- 1./ Egyedül az Akadémia intézményeinél nem került sor létszámcsonkításra.
- 2./ Sikertelenül 50 állást biztosítani az állandó mellékfoglalkozású és az időszakos főfoglalkozású alkalmazottak véglegesítésére.
- 3./ Nincs szükség az intézetek kutatómunkájának visszafejlesztésére.
- 4./ Lehetőség van havonta átlag 30 új doktor és kandidátus minősítésére.
- 5./ Az engedélyezett devizakeretnek megfelelő összegek rendelkezésre állnak a külföldi utazásoknál.
- 6./ Az Akadémia gépkocsiparkjának fenntartásához szükséges állások és üzemeltetési költségek rendelkezésre állnak.
- 7./ Rendelkezésre áll a meglévő aspiránsok, ösztöndíjának fedezete.
- 8./ Tanszéki kutatásokra 700.000 Ft-tal több fedezet áll rendelkezésre, /8 - 8.7/ mint az elmúlt évben.
- 9./ A benzin és a deviza árak emeléséből adódó többletkiadások fedezete /1 millió Ft/rendelkezésre áll.

Tud. Biz. min.

A Pénzügyminisztérium megküldte összefoglaló jelentését a népgazdaságban folyó kutatómunka és pénzügyi hatásainak ellenőrzéséről és javaslatairól, véleményezés végett. Miután az egész tudományos kutatást érintő problémáról van szó, e jelentést megküldtem az osztályoknak, hogy véleményezésükkel segítsék az Elnökséget helyes álláspontja kialakításában. A jelentés egy igen bonyolult irányítási és finanszírozási rendszert tár fel. Feltárja, hogy a kutatások tevékenysége nincs egyensúlyban az iparágak fejlődési arányával. Ez elsősorban annak tudható be, hogy a múltban az üzemekben folyó kutatómunka elsorvadt, helyettük önálló ipari és gazdasági kutatóintézetek jöttek létre. A jelentés szerint ezekben az intézetekben folyó kutatómunkák jórészt eltávolodtak a gyakorlati élettől. Felveti az átirat, hogy a termelést közvetlenül irányító

műszaki közgazdasági szakemberek elgondolásai háttérbe szorulnak és bajok vannak a kutatások eredményeinek realizálása körül is.

A helyzet feltárása mellett a helyes rendszer kialakítására a Pénzügyminisztérium javaslatokkal is él. A javaslat tartalmazza a Magyar Tudományos Akadémia hatáskörének olyan mérvű kiszélesítését, amely lényegében az Akadémiát az összes kutatások gazdájává tenné meg.

E jogkör alól azokat vonja ki, amelyekkel közvetlenül a nagyüzemeket kell megbizni.

A javaslat az Akadémiára igen megtisztelő, de annak realizálása egyben aggályokat is kelt. Biztosíthatja-e egy ilyen túlzott centralizálás a számos területen folyó kutatás irányítását és ellenőrzését. Helyesen tudja-e megállapítani a népgazdaságban a mindenkori szükségletnek megfelelő kutatásokat. Ilyen körülmények között nem szorulna-e még jobban háttérbe a fundamentális kutatás.

Kérem az Elnökség jelenlévő tagjait, hogy az osztályvezetői vagy osztályüléseken igen komolyan foglalkozzanak a Pénzügyminisztérium átiratával, hogy a készülő kormányrendelet valóban segítője legyen az országban folyó kutatómunkának és népgazdaságunk felvirágzásának.

A Könyv-és Folyóiratkiadó Bizottság munkájában az elmúlt évek során jelentős fejlődés tapasztalható. Ez általában az osztályok véleménye is, de ugyanakkor a könyvkiadás munkájával kapcsolatosan különböző panaszok és észrevételek merültek fel az osztályok részéről. A felmerülő problémák érdemi megoldása végett május közepén értekezést tartottunk a Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság az osztálytitkárok, a szaktitkárok, az Elnökségi Titkárság, a Gazdasági Titkárság, az Akadémiai Kiadó és az Akadémiai Nyomda képviselőivel. A megbeszélésen felszínre került, hogy az észrevételek és panaszok nagyrésze abból fakad, hogy a KFB-nak nagyobb hatáskörrel kell rendelkeznie. Fel-

vetődött annak a gondolata, hogy a könyv- és folyóiratkiadás az Akadémián belüli ügymenetének meggyorsítása érdekében a Tudományos Minősítő Bizottsághoz hasonló titkárság létesüljön. A vitában ezek mellett felmerült a könyv- és folyóiratkiadási tervek elkészítési módjának változtatása is. A megbeszélés szükséges és hasznos volt, eredménye az, hogy a Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság az Elnökség szeptemberi ülésére az értekezleten elhangzottak figyelembevételével elkészíti új javaslatát.

A május elnökségi ülés foglalkozott a tudományos fokozatok rendszerének módosításával is. A módosításokkal elfogadott irányelveket hozzászólás végett elküldtük a Művelődésügyi, az Egészségügyi és a Földművelésügyi Minisztériumoknak június 15-iki határidővel.

Sok huza-vona és tárgyalás után nyugvőpontra jutott a költözködés ügye is. A nádor-u.13.sz. épület IV. emeletén sikerült 43 szobát megszerezni, amelyet a következő részlegek foglaltak el:

a Műszaki Tudományok Osztálya ..	15 szobát,
a MTA Gazdasági Titkársága . . .	15 "
a MTA Filozófiai Intézete	9 "
a MTA Kísérleti Orvostudományi Intézet Gazdasági Hivatala . . .	4 "

A Szécheny-rkp 3.sz.a. fenmaradt 4 szoba a Gazdasági Figyelő részére van fenntartva, amit ők május 24-én meg is néztek. Azóta nem jelentkeztek, értesítést sem küldtek úgy, hogy ez a 4 szoba változatlanul rendelkezésre áll. E 4 szobán kívül Hevesi elvtárs részére a 2 szoba továbbra is biztosítva van.

A májusi elnökségi ülés határozatainak végrehajtása. A határozatokat végrehajtottuk és az ebből származó - az osztályokra, illetőleg a Könyvtárra háruló feladatokat az alábbi módon hajtották végre:

Nagy Sándor: "A didaktika alapja" c. kiadvánnyal kapcsolatosan a tényállás a következő:

Az osztály 1956. szeptemberében engedélyezte a könyv terjesztését és ennek alapján a Kiadó a könyv terjesztését meg is kezdte. A decemberi osztályülés a könyv kiadása és terjesztése ügyével is foglalkozott és elfogadta az osztálytitkárságnak a könyvek felülvizsgálására vonatkozó javaslatát. Így került sor több mű mellett Nagy Sándor könyvére is azzal, hogy a művet egy pedagógus bíráló és a szerző ismételten nézze át. Szalay Sándor lev. tag éles kifogása alapján az osztályülés úgy határozott, hogy a kiadvány terjesztéséhez nem járul hozzá. Közben a Kiadó lényegében elhelyezte a könyvet. A fenti körülmények alapján az osztályvezetőség 1957. május 7-én úgy határozott, hogy a decemberben kimondott terjesztési tilalmat tárgytalannak tekintti.

Az Elnökség 1957. május 3-iki határozatainak végrehajtásával kapcsolatban a Biológiai Csoport a következő jelentést teszi:

A kísérleti állattenyésztő teleppel kapcsolatosan tárgyalások folynak a Földművelésügyi Minisztériummal. A tárgyalások befejeztével részletes jelentést ad a Csoport az Elnökségnek.

A minden évben nyáron megrendezett tihanyi symposiumokat ebben az esztendőben a Csoport nem rendezi meg. A jövő esztendőben megrendezésre kerülő symposiumok programját egy későbbi időpontban terjeszti a Csoport jóváhagyás végett az Elnökség elé.

Az Akadémiai Könyvtár igazgatója elkészítette a felesleges példányszámok kiküszöbölését célzó javaslatát, amelyet az alábbiakban ismertetek:

A tartalékpéldányokra vonatkozóan a Könyvtár igazgatója azt javasolja, hogy a korábban az elnök által jóváhagyott kategóriák maradjanak fenn, azokon belül a következő csökkentést javasolja:

I. kategória. 75 példány helyett 50 példányban tartalékolandók:

A magyar szerzők idegen nyelven megjelent kiadványai, a klasszikusok, a szövegkiadványok, a szótárak, a hungarikák, a dokumentációs kiadványok és azok a kiadványok, amelyek valamilyen szempontból különös érdeklődésre tarthatnak számot, az Összes Acták és az Akadémia hivatalos kiadványai.

II. kategória. 55 példány helyett 30 példányban tartalékolandók:

A magyar szerzők művei, amennyiben nem tartoznak az I. kategóriába, továbbá azok az idegennyelvű kiadványok, amelyek több idegen nyelven jelennek meg, minden nyelven 30-30 példányban tartalékolandók. A magyar nyelvű, nem hungarika jellegű folyóiratok.

III. kategória. 30 példány helyett 20 példányban tartalékolandók.

Az összes fordítások és a magyar szerzők idegen nyelven is megjelenő műveinek magyar kiadásai.

IV. kategória. 40 példány helyett 25 példányban tartalékolandók.

A kiesszótárak.

A 10 példányon aluli példányok minden kategóriában zároltak, ezek csak különleges akadémiai célokra vehetők igénybe.

Az Akadémiai Kiadó 1957. IV. 15-én kelt részletes kimutatása alapján számolva az 1957. költségvetési évre az ilyen mértékű tartalékolásra 500.000 forintra lenne szükség.

Az anyagi szükségletekre vonatkozóan Csipka László, a Gazdasági Titkárság vezetője megbeszélést folytatott május 30-án a Könyvtár igazgatójával és ezek után megállapítható, hogy az itt javasolt tartalékpéldányok tényleges költségkihatása előreláthatóan nem fogja meghaladni az évben a 400.000 Ft-ot.

Elnöki levélben értesítettük a Szovjetunió Tudományos

Akadémiáját a megkötött egyezmény jóváhagyásáról a külügy-
minisztert pedig arról, hogy rendezni kívánjuk a Nemzetközi
Tudománytörténeti és Tudományfilozófiai (unióban való rész-
vétellünket. Választ még egyik szervtől sem kaptunk.

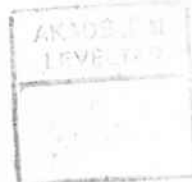
Az "Egyebek" napirendi ponthoz:

- 1./ A Csillagvizsgáló Intézet kérdése. ?
- 2./ Szerzői jogdíj /írások anyag főtitkár elvtáranak/

3./ Külföldi folyóiratokban és külföldön megjelent könyvek
honoráriumának felhasználása.

Még márciusban megkerestük a Magyar Nemzeti Bankot
azzal a kéréssel, hogy azok az akadémikusok és levelező
tagok, akiknek külföldön publikációjuk jelent meg,
a honoráriumot devizába kapják meg azért, hogy azt
kongresszusokon való részvételre felhasználhassák.
Május 20.-án a Nemzeti Banktól beleegyező választ
kaptunk és pedig azt közölték, hogy azok az akadémikusok
és akadémiai levelező tagok akiknek külföldi cégekkel
szemben devizakövetelésük van, ezen követelésüket rész-
ben vagy egészben a kongresszuson való részvételre
felhasználhatják.

A külföldi követelés felhasználásához, a Szerzői Jog-
védő Hivatalon keresztül - esetenként külön engedélyt
kell kérni a Nemzeti Banktól.

Tájékoztató
a szaktitkári értekezletre.

Az elmúlt hónapban jelentősebb események az Akadémia életében:

I.

- 1./ A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának küldöttsége.
Egyezmény megkötése.
Műszerajándék szétosztása.
Különböző intézetekben való látogatás.
Topcsijev akadémikus előadása, melyen a hallgatóság szép számban jelent meg. Ez részben a szaktitkároknak is az érdeme.
- 2./ A Szovjetunió kulturális delegációja vezetőjének ^{látogatása} (látogatása, az elnöknél és a főtitkárnál.
- 3./ Bernal professzor 5 napos budapesti tartozkodása. Intézeteknél látogatása, személyes megbeszélések.
- 4./ Beruházási és felújítási keret felhasználása.
- 5./ Néhány nappal ezelőtt érkezett vissza a Szovjetunióból Varga Sándor a Kibernetikai Kutató Csoport vezetője, aki Tarján Rezsővel együtt pár hetet töltött a Szovjetunióban és ez alatt az idő alatt több akadémiai intézetet látogatott meg és tárgyalt kinti tudósokkal.
A tárgyalások eredménye, hogy rövidesen kapunk egy modern számológép teljes dokumentációját.
- 6./ Követendő példaként emlitem meg a Műszaki Egyetem egyetemi Tanácsának cselekedetét. Gillemot László rektor bejelentette a Műszaki Osztály osztályvezetőségi ülésén, hogy az Egyetemi Tanács kész anyagi segítséget nyújtani a műszaki tanszékeken folyó akadémiai munka előbbrevitelére az esetben, ha erre az Akadémiának pénzügyi fedezete nem volna.

II.

A pénteki elnökségi ülés igen jelentős kérdésekkel foglalkozott.

- 1./ Jóváhagyta a számunkra igen előnyös Szovjet Tudományos Akadémiával kötött tudományos egyezményt.
- 2./ Elfogadta a Nagygyűlést előkészítő Bizottság által előterjesztett programot. Az Elnökség úgy döntött, hogy a Nagygyűlést november első hetében rendezi meg.

Határozatot hozott az összesülés programját illetően:

- 1., Arany János jubileumi előadás. Előadó: Sőtér István lev.tag
- 2., A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója.
Előadó: Molnár Erik akadémikus.
- 3., A fizikai kutatás helyzete és a hazai kutatás feladatai.
Előadó: Jánossy Lajos akadémikus
- 4./ A tudományos világnézet időszerű kérdései.
Előadó: Fogarasi Béla akadémikus.

Ezenkívül két osztály ülészakára hozott konkrét határozatot:
Az I.Osztály az összes ülés előadásán kívül tartson nyilvános ülészakot az Arany János emlékére.

A II.Osztály a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója alkalmával tartson külön nyilvános ülészakot a Történettudományi Intézet, a Történelmi Társulat, az Állam-és Jogtudományi Intézet és a Közgazdaságtudományi Intézet bevonásával. Mindkét ülészak részletes programját május 25.-ig juttassák el az Elnökségi Titkársághoz.

A Nagygyűlés keretén belül az osztálytitkári beszámolókon kívül természetesen az osztályok tudományos előadásokat tarthatnak.

Felkérem Szaktitkár Elvtársakat, hogy a Nagygyűlés összes rendezvényének programját május 25.-ig juttassák el az Elnökségi Titkársághoz, hogy a júniusi elnökségi ülés elé már a Nagygyűlés teljes programját vihessük.

- 2./ Beható vita után az Elnökség kiegészítésekkel elfogadta a Tudományos Minősítő Bizottság javaslatát a tudományos fokozatok rendszerének módosításáról.

Első alkalom az Akadémián, hogy ilyen széleskörű megvitatásra bocsátottunk tervezetet az Elnökségi határozat előtt.

- 3./ A Biológiai Csoport beszámolóját és javaslatait igen jelentős elvi vita után fogadta el az Elnökség, és megállapította, hogy ez jelentős alaptudomány, amely a materialista világnézet szempontjából is nagyjelentőségű a tudományágakban elfoglalt helyzetéhez mérten nem kapott elég támogatást, amit a jövőben korrigálni kell.

Az Elnökség felszólítja a Csoport vezetőséget, hogy készítse el a Biológiai Csoport osztályá váló átszervezésének programját. Addig is megadja a tagjelölési jogokat.

Utastija, hogy a devizakeretet csak biológiai célokra használhatja fel, s ahogy a Szovjetunióból az elektronmikroszkóp megérkezik, a biológiai kutatások problémája megoldódik.

Továbbá egyetért a Vácrátóti Intézet átvételével és átszervezésével.

Egyetért azon perspektivikus tervvel is, hogy biológiai telepet létesítsen valamint a dunakutató állomás és a tiszakutató állomás megszervezésével.

A mikrobiológia a jövőben is az Orvosi Osztálynál, a parazitológia az Agrártudományok Osztályánál marad.

A Biológiai Csoportnak még ^{már} ~~szántalan~~ javaslatát ^{is} határozatra emelte, az Elnökség.

- 4./ Napirenden szerepelt az 1956 évi könyv-és folyóiratkiadásról szóló beszámoló.

Az Elnökség nem ért egyet a könyvkiadás évi értékelésének módjával és felszólította a KFB-t, hogy a jövőben más módszerekkel próbálkozzék. *Av értékelést nem foglaltuk el*

Ismét felvetődött az Acták szerzői honoráriumának kérdése.

Az Elnökség ebben a már sokszor felvetődött kérdésben úgy döntött, hogy az osztályoknak legyen szuverén joguk arra, hogy díjjazzák vagy sem az egyes Actákban megjelenő cikkeket. Ezirányu döntésüket azonban az osztályvezetőségek az egyes Acták szerkesztőivel való megbeszélés alapján hozzák meg. A honoráriumoknál így megtakarított összegeket az Acták továbbfejlesztésére fordítsa az Osztály.

- 5./ Az Elnökség a költségvetés folyamán már eddig biztosított devizakeretet a következőképen osztotta fel: Mell. l. l. l.

- 6./ Állástfoglalt az Elnökség a Nemzetközi Tudománytörténeti és Tudományfilozófiai Unióba való részvételünket illetően is. Jelentősnek tartja az Elnökség ezen Unióba való részvételünket és ilyen irányu megkeresést intéz a Külügyminiszterhez. Mindkét szakosztálynak megfelelő nemzeti bizottságot hív létre,

a Tudománytörténeti Nemzeti Bizottságot Molnár Erik akadémikus, és a Tudományfilozófiai Nemzeti Bizottságot Fogarasi Béla akadémikus elnökletével. Mindkét elnököt felszólította az Elnökség, hogy június 20.-ig a bizottság tagjainak személyére vonatkozóan tegye meg javaslatát az Elnökségnek.

7./ Az Elnökség a június, szeptember és októberi ülésére a következő munkatervet fogadta el. /Lásd melléklet./

Tennivalók:

Tapasztalatom, hogy nincs olyan késői dátum, amelyet túl korán ne érnénk el, és így bár májusban vagyunk, a Nagygyűlés tennivalóját célszerű már most megbeszélni.

- 1./ Már most szükséges, hogy az osztálytitkári beszámolókhöz megkezdődjön az anyaggyűjtés, a tézisek mielőbbi elkészítése, hogy szeptember 30.-ig az Elnökség az osztályokon megvitattott végleges osztálytitkári beszámolót megkapja. /Milyen időszakot öleljen fel a beszámoló ?/
- 2./ Május 25.-ig ki kell dolgozni és az Elnökséghez el kell juttatni a Nagygyűléshez csatlakozó egyes osztályok előadását, feolvasását, valamint munkaértekezletét.
- 3./ Közgyűlés előkészítése.
- 4./ A szaktitkárok a dolgozók nyaralási szabadságát úgy állítják össze, hogy a Nagygyűlés előkészítésében fennakadás ne legyen.

Az előadatermek: a Nagygyűlésig elkészül a diszterem, ahol elsősorban az összüléseket tartjuk meg, emellett rendelkezésre fog állni a Képesterem 40 személyre, a heti felolvasó terem 200 személyre. A II.emelet két terme is elkészül, amely közül az egyik 300, a másik 100 személy befogadására képes.

Tóth;

„Intézkedés és tájékoztatás”